

A.

Bij mijn terugkomst uit Frankrijk ontving ik je adresverandering. Jammer, dat ik vóór dien niet nog even kon aankomen. Vanuit Parijs kon ik niet schrijven, omdat ik helemaal geen gelegenheid had en ik me de weelde van correspondentie niet kon veroorloven. Ik had geen cent aan deviezen meegekregen en de post van Frankrijk naar Nederland is juist 2x zo duur als omgekeerd. Hoe dat mogelijk is, begrijp ik niet, maar het is zo.

Alles in alles geloof ik, dat het nuttig is geweest, daar geweest te zijn. Er zijn daar een stuk of 8 groeperingen, die zg "links" van het Trotskisme staan. Ik heb ze alle bezocht en met hen gediscussieerd. Ze voeren onderling een heftige concurrentie, wie van hen wel het meest "links" is en wie de beste marxisten zijn. De superioriteit inzake het marxisme moet dan blijken vanuit de beoordeling van het Rusland van 1917. Men voert heftige debatten over de vraag, of Rusland in 1917 als "arbeidersstaat" is te beschouwen, of dat het toen reeds mis was. Uit ~~de~~ het Rusland van 1917 wordt dan het standpunt bepaald inzake de rol van de partij, de betekenis van de dictatuur van het proletariaat en de kwestie van de "beroepsrevolutionairen", waarvan er hier verscheidene zijn.

Op een Zaterdagmiddag hebben we een gemeenschappelijke bijeenkomst van al die groeperingen gehad. Ik heb daar de discussie's ingeleid (Duits) en heb daar gezegd, dat ik de indruk kreeg, hier in Frankrijk in een museum van oudheden te komen, omdat alle discussie's hun uitgangspunt in de revolutie van 1917 vonden. Als men hier een wedstrijd in marxisme houdt, moeten we opmerken, dat dit met marxisme of historisch materialisme niets meer te doen heeft. Als we ons standpunt in de verschillende vraagstukken bepalen, doen we dat vanuit onze verhoudingen in onze tijd, en niet uit lang vervlogen tijden in een land, dat ~~zo~~ politiek, cultureel, economisch en historisch zo hemelsbreed verschilt en verschilde met het onze. Splisingsen in de groepen mogen zich niet voltrekken op dergelijke historische kwestie's. Als we niet samen kunnen gaan, dan moet dat zijn op vraagstukken van onze praktische werkzaamheid binnen de arbeidersklasse nu. Wat we nu nodig hebben, is een ~~nieuwe~~ nieuwe kijk op de maatschappelijke ontwikkeling. Alle groepen zeggen, dat de arbeidersklasse de grote kracht is, die de maatschappij zal ontwentelen. Maar bij geen enkele van de groeperingen vinden we een uiteenzetting, hoe de massa's dat doen, wat ze zullen doorvoeren en hoe de nieuwe maatschappij groeit in de schoot van de oude. Wat we nodig hebben, is een theorie van de massabeweging, opdat we uit het doodlopende slop wegkomen. Het gaat er nu niet zo zeer om, de rol van de partij af te bakenen, dan wel om de rol van de massa te schetsen. Pas daarna kunnen we zien, welke rol wij daarin als revolutionaire groepering kunnen spelen. En het is zeer waarschijnlijk, dat een eventuele discussie over 1917 dan pas een vaste grondslag kan krijgen.

Natuurlijk ben ik nader om de betekenis der massabeweging ingegaan, waarover ik hier natuurlijk niets hoeft te zeggen. Laat me alleen zeggen, dat men daar algemeen de leente of de zwakte van ~~het~~ de Franse groeperingen voelt en dat men zeker niet onwillig is, zich op nieuwe standpunten te oriënteren. Ik heb voorgesteld, dat de groepen een gemeenschappelijk $\frac{1}{2}$ discussie-orgaan zouden uitgeven, om de vraagstukken van een nieuwe arbeidersbeweging te bespreken. Iedereen was daar voor. Maar de praktische uitvoering zal wel allerlei bezwaren ondervinden, omdat de ene groep de andere voor contra-revolutionair houdt. Uit de vergadering werd voorgesteld, dat Spartacus een tijdschrift in Frankrijk zal uitgeven, om de rivaliteit tussen de groepen te overbruggen. Hiermee kon ieder zich verenigen. Maar we zien daar geen kans toe door de technische moeilijkheden.

Direct na m'n terugkomst heb ik nu een nieuwe werkgroep geformeerd (in Amsterdam) voor de propaganda in Frankrijk. Naaste doel is, met de ~~Kerstzaterdag~~ Kerstdagen een gemeenschappelijke bijeenkomst te beleggen van Holland, België en Frankrijk (mogelijkerwijze te Brussel), om de vraagstukken van een nieuwe arbeidersbeweging te bespreken. De volgende 4 maanden dienen ter voorbereiding van deze bijeenkomst. De nieuwe werkgroep zal iedere week kleine rondschrijvens toezenden aan alle groeperingen, waarin allerlei vraagstukken kort worden behandeld. Deze dingetjes komen in het Frans. Dat is voor ons natuurlijk moeilijk, omdat de mensen hier alleen hun "schoolfrans" kennen, wat niet voor werkelijke publicatie geschikt is. Maar voor de "inwendige zending" moet het naar.

M'n vriend Laroche (Parijs) is bezig met het vertalen van "Lenin als
philosoph". Hij zal er waarschijnlijk wel over corresponderen met je.
Verder zal ik een brochure over de massabeweging schrijven (Duits), die
dan in Frankrijk in 't Frans vertaald zal worden. Dan staat ook een
geheel nieuwe bewerking van de "Grondbeginselen" op m'n program. ~~Vat/V~~
Het is echter jammer, dat een dag slechts 24 uur heeft, waarvan het
grootste deel voor de dagelijkse arbeid bestemd is.

Verder heb ik gehoord, dat er nu misschien voortgang in de uitgave van
"De Arbeidersraden" komt. Het zal tijd worden. In Parijs hoorde ik, dat
men het eerste deeltje van "De Arbeidersraden" wou vertalen, maar ik heb
daar niet veel vertrouwen in. Zeker is de wil wel aanwezig, maar ik heb
daar niemand kunnen ontdekken, die behoorlijk Hollands leest. Er is wel
iemand, die een paar jaar in Antwerpen is geweest en die zodoende wat
Hollands leest, maar het bleek, dat die juffrouw het gesproken Hollands
nauwelijks verstaat en ook het lezen toch vele moeilijkheden biedt.

De eerste tijd zal ik wel geheel bezet zijn met de organisatie van die
werkgroep voor Frankrijk. Zodra ik tijd heb, komen Gé en ik eens bij
jullie buurten in Zeist. We hopen, dat jullie het in je nieuwe omgeving
goed kunt vinden. Doe vooral de groeten aan je vrouw.

Vr. gr.

Henk